

UNESCO DÜNYA BELLEĞİ PROGRAMININ 30. YILINDA DÜNYA GÖRSEL-İŞİTSEL MİRAS GÜNÜ

Dünya Görsel-İşitsel Miras Günü (WDAH), Hareketli Görüntülerin Korunması ve Muhafazasına Yönelik Tavsiye Kararı 1980 yılında 21. Genel Konferansında kabul edilmiştir. O tarihten itibaren her yıl 27 Ekim’de görsel-işitsel mirasın önemini vurgulamak ve kıymetli belge niteliğindeki bu ürünlerin gelecek kuşaklara aktarılabilmesini sağlamak amacıyla farkındalık oluşturmak için çeşitli etkinlikler düzenlenmektedir.

Dünya Görsel-İşitsel Miras Günü aynı zamanda UNESCO’nun Dijital Formdaki Belgesel Mirasın Korunmasına ve Belgesel Mirasa Erişime İlişkin 2015 Tavsiye Kararının uygulanmasına dair performansları değerlendirmeleri için bir fırsat olarak görülmektedir.

UNESCO’nun Sürdürülebilir Kalkınma 2030 Amaçlarının “*sürdürülebilir kalkınma için barışçıl ve kapsayıcı toplumları teşvik etmeyi, herkes için adaletle erişim sağlamayı ve her düzeyde etkili, hesap verebilir ve kapsayıcı kurumlar inşa etmeyi*” amaçlayan 16. amacının 10. hedefi “*milli mevzuat ve uluslararası anlaşmalar uyarınca, halkın bilgiye erişimini sağlamayı ve temel özgürlükleri korumayı*” öngörmektedir.

Dünya Belleği Programını 30. yıldönümü kapsamında kültürler arasında daha fazla anlayışı ve diyalogu teşvik eden Dünya Belleği Programının ulusal, bölgesel ve uluslararası kütüklerinde yer alanlar da dâhil olmak üzere belgesel mirasın belirlenmesi; bir topluluk, kültür, ülke veya genel olarak insanlık üzerinde olağanüstü bir etkisi olan, dünya çapında önemli ulusal belgelerin tanıtılması; yerli halklara, marjinal gruplara ilişkin belgesel mirasın korunması, arşivler, kütüphaneler, müzeler vb. genelinde belgesel mirasa erişim ve belgesel mirasın kullanımda cinsiyet eşitsizliklerinin vurgulanması gibi konularda etkinlikler düzenlenmektedir.

Sürdürülebilir kalkınma konularında çağdaş habercilik için medyanın ve gazetecilerin belgesel mirasın tarihsel değerinden nasıl yararlanabileceği, adil ve barışçıl toplumlar oluşturmaya katkıda bulunacak ulusal, bölgesel ve uluslararası belgelerin gün ışığına çıkarılması ve risk altındaki belgesel mirasın korunmasına yönelik çaba gösterilmesi önem arz etmektedir.

Görsel-işitsel arşivler bize dünyanın her yerinden insanların hayatları ve kültürleri hakkında hikâyeler anlatmaktadır. Arşivler, toplumların kültürel, sosyal ve dilsel çeşitliliğini yansıtan kolektif hafızayı gün yüzüne çıkaran kıymetli birer bilgi kaynağı, paha biçilmez birer mirastır. Bu mirasın korunması, gelecek nesillere aktarılması, tüm ilgili kurumların yanı sıra genel olarak dünya kamuoyu için de hayati bir hedeftir. Bu hedefi göz önünde bulundurarak “Ortak Tarihi Dijitalleştirme” projesini başlatan UNESCO, Dünya Görsel-İşitsel Miras Günü ve Dünya Belleği

Programı çerçevesinde yayınlanan filmlerin, ses kayıtlarının korunması, uzmanlar eliyle restore edilmesi ve her türlü siyasal, teknik, toplumsal ve ekonomik sebeplerden kaynaklanan tehditlere karşı arşivlenmesine yönelik çalışmaları desteklemektedir.

Türkiye’de de gerek kamu kurumları, gerekse özel kuruluşlar bu kapsamda önemli adımlar atmıştır ve atmaktadır.

Kültür ve Turizm Bakanlığının bahsedilen hususlarda önemli hizmetleri bulunmaktadır. Tarihi Atlas Sinemasının bulunduğu binayı restore edilerek oluşturulan İstanbul Sinema Müzesinde bulunan, dünyada ilk kez kullanılan dijital hafıza havuzu Türk sinemasının tarihi hakkında önemli bir kaynak olmuştur. Müzeyi ziyaret edenler binlerce filmi ve oyuncu, yönetmen, senarist, yapımcı ve sinema emekçisinden oluşan on binlerce kişiyi içeren olağanüstü bir bilgi havuzundan yararlanma imkânı bulmaktadır. Ayrıca Sinema Genel Müdürlüğü, arşivindeki filmleri dijital ortama aktararak bu kapsamda çok değerli bir projeye imza atmıştır.

Kuşkusuz en zengin ses ve görüntü arşivine sahip kurumlardan biri Türkiye Radyo ve Televizyon Kurumudur (TRT). TRT, dünyada sadece İngiltere ve İsveç gibi birkaç ülkede uygulanmakta olan “arşivlerin detaylı olarak tasniflenerek reproduksiyonların internetten kullanıcıya sunulması” uygulamasını hayata geçirmiştir. “Kişiler, Zaman, Yer, Olay, Programlar, Diziler ve Özel Videolar” kategorileri bulunan TRT Arşiv’de, geçmiş siyasi tartışmalardan futbol maçlarına, müzik yayınlarına, filmlere, eski dizilere kadar geniş kapsamlı bir içerik yer almaktadır. Ayrıca TRT’nin elinde zengin bir ses arşivi de bulunmaktadır

Medya dünyasında arşivciliği profesyonel biçimde yapan kuruluşlardan biri de Anadolu Ajansıdır (AA). Ajansın kuruluş yıllarından itibaren ürettiği haberler 2010 yılında başlatılan bir proje ile dijital ortama aktarılmıştır. Bir asrı aşan süre içinde üretilen haberlerin yanı sıra zengin bir fotoğraf ve görüntü arşivi de dijital ortama aktarılmış durumdadır. AA arşivi bir anlamda Türk Devletinin tarihini içeren zengin ve kıymetli bir kaynaktır.

Kendi ürünlerini arşivleyen özel medya kuruluşlarıyla birlikte, son yıllarda öne çıkan medya takip kuruluşları da derledikleri haber, ses ve görüntüleri abonelerine aktararak bu doğrultuda önemli bir işlevi yerine getirmektedir.

Türk Silahlı Kuvvetleri Foto Film Merkezinde de nadide bir arşivin bulunduğunu kaydetmek gerekir. Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi, Türk Sinema Araştırmaları (TSA) gibi kurum ve kuruluşların da Türk filmlerinin restore edilerek gelecek kuşaklara aktarılmasında önemli çabaları bulunmaktadır.

UNESCO Türkiye Milli Komisyonu bünyesinde faaliyet gösteren İletişim İhtisas Komitesi ve Dünya Belleği İhtisas Komitesi her türlü belgesel mirasın korunması ve belgesel miras farkındalığı oluşturulması hususlarında aktif olarak çalışmalarını sürdürmektedirler.

UNESCO bu yıl Dünya Görsel-İşitsel Miras Gününü Dünya Belleği Programının 30. yıl dönümü ile birlikte kutlayacaktır. Kutlamalar 27 Ekim - 5 Kasım 2022 tarihleri arasında “Kapsayıcı, adil ve barışçıl toplumları teşvik etmek için belgesel mirasın desteklenmesi” teması altında gerçekleştirilecek. Bu kapsamda 27 Ekim 2022 günü Fransa'nın başkenti Paris'teki UNESCO Genel Merkezinde bir sempozyum düzenlenecektir. Etkinlik, herkese açık olarak canlı yayınlanacaktır.

Bütün bu çabalar geçmişi duyarak ve görerek yeniden yaşamayı ve gelecek kuşaklara yaşatmayı, daha da önemlisi geleceğe güzel, onurlu, öğretici, ilham verici, övünülecek bir miras bırakabilmeyi amaçlamaktadır.